

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT	629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04	UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI		00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ	621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17	TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET:	http://www.cbos.pl	E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/113/99

POLITYK DEKADY, WYDARZENIE DEKADY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

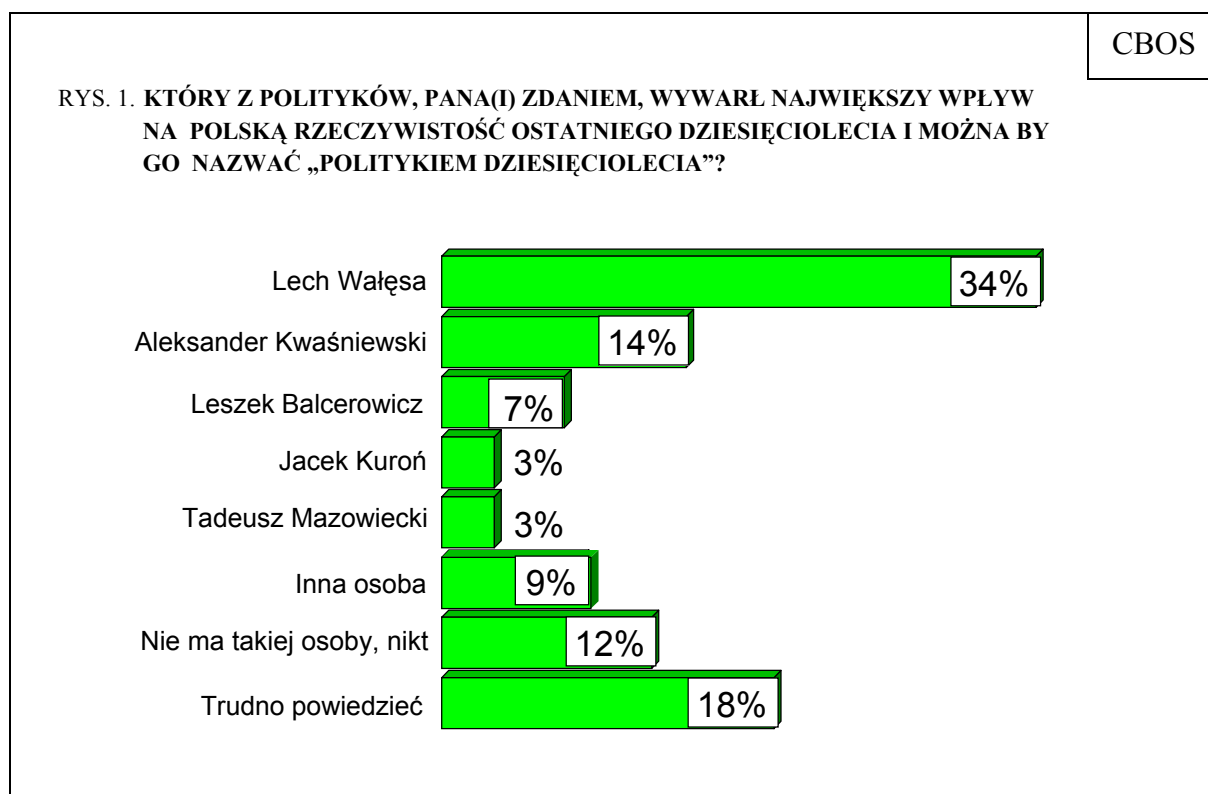
Dziesięć lat, jakie upływa w tym roku od momentu zapoczątkowania transformacji ustrojowej w Polsce, stało się okazją do analiz, ocen i podsumowań tej dekady. Spoglądając w przeszłość na nowo mogliśmy przeżywać i oceniać minione wydarzenia i sytuacje. Które z nich z perspektywy czasu wydają się nam dziś ważne i znaczące, a które straciły na znaczeniu? I jak dziś oceniamy polityków - głównych aktorów tych wydarzeń? Który z nich najlepiej zapisał się w społecznej pamięci, zasługując na miano polityka dekady?

POLITYK DEKADY

Kryterium wyboru polityka dekady określiliśmy bardzo ogólnie, prosząc badanych¹, aby wskazali jedną osobę, która - ich zdaniem - wywarła największy wpływ na polską rzeczywistość ostatniego dziesięciolecia (było to pytanie otwarte, respondenci sami wyszukiwali w pamięci nazwiska polityków). Dokonując wyboru badani mieli się zatem kierować oceną oddziaływania danej osoby na to, co się działo w kraju, choć naturalne wydaje się, że ich opinie nie do końca były wolne od osobistych sympatii i antypatii.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (109), 16-22 czerwca ‘99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1099).

Najwięcej osób uznało, że na miano polityka dziesięciolecia zasługuje Lech Wałęsa - pierwszy przewodniczący „Solidarności” i pierwszy prezydent, wybrany w powszechnych wyborach. Mimo że obecnie jest on w opinii publicznej postacią kontrowersyjną, jego zasługi historyczne, nawet zdaniem politycznych oponentów, są niepodważalne. Na drugim miejscu, jednak ze znacznie mniejszą liczbą wskazań, znalazł się obecny prezydent Aleksander Kwaśniewski. Trzecie miejsce w rankingu polityków dekady przypadło Leszkowi Balcerowiczowi, firmującemu swoim nazwiskiem przemiany gospodarcze zachodzące po roku '89. Wśród piątki najczęściej wymienianych polityków znaleźli się jeszcze: premier pierwszego niekomunistycznego rządu Tadeusz Mazowiecki i najpopularniejszy z członków jego gabinetu - Jacek Kuroń. Blisko jedna trzecia ankietowanych nie potrafiła wskazać jednego nazwiska bądź stwierdziła, że nikt nie zasługuje na miano polityka dekady.

Opinie o tym, który z polityków wywarł największy wpływ na polską rzeczywistość ostatniego dziesięciolecia, są w znacznej mierze określone przez identyfikację polityczną respondentów i ich preferencje partyjne. Wśród osób o orientacji prawicowej bezapelacyjnie

wygrywa Lech Wałęsa, ponad połowa z nich (55%) wymienia jego nazwisko². Zdecydowanie mniejszą i zbliżoną liczbę wskazań uzyskali w tej grupie Leszek Balcerowicz (9%) i Aleksander Kwaśniewski (8%). Badani deklarujący lewicowe poglądy polityczne znacznie rzadziej (24%) typowali Lecha Wałęsę na polityka dekady, choć także wśród nich wyprzedził on, drugiego w kolejności, Aleksandra Kwaśniewskiego (uzyskał 20% głosów).

Sympatie partyjne badanych jeszcze wyraźniej wpływają na ich opinie niż orientacja polityczna. O ile wśród zwolenników AWS zdecydowanie bezkonkurencyjny jest Lech Wałęsa, którego najczęściej wymieniają również potencjalni wyborcy PSL, o tyle wśród sympatyków UW byłego prezydenta wyprzedza w rankingu lider tej partii - Leszek Balcerowicz, a wśród zwolenników SLD - Aleksander Kwaśniewski.

Tabela 1

Polityk dekady	Potencjalne elektoraty			
	AWS	UW	PSL	SLD
	w procentach			
Lech Wałęsa	65	34	30	21
Aleksander Kwaśniewski	6	2	15	27
Leszek Balcerowicz	5	38	7	6
Jacek Kuroń	0	0	4	3
Tadeusz Mazowiecki	1	8	4	5
Inna osoba	11	9	15	12
Nikt, nie ma takiej osoby	2	8	9	11
Trudno powiedzieć	10	2	16	16

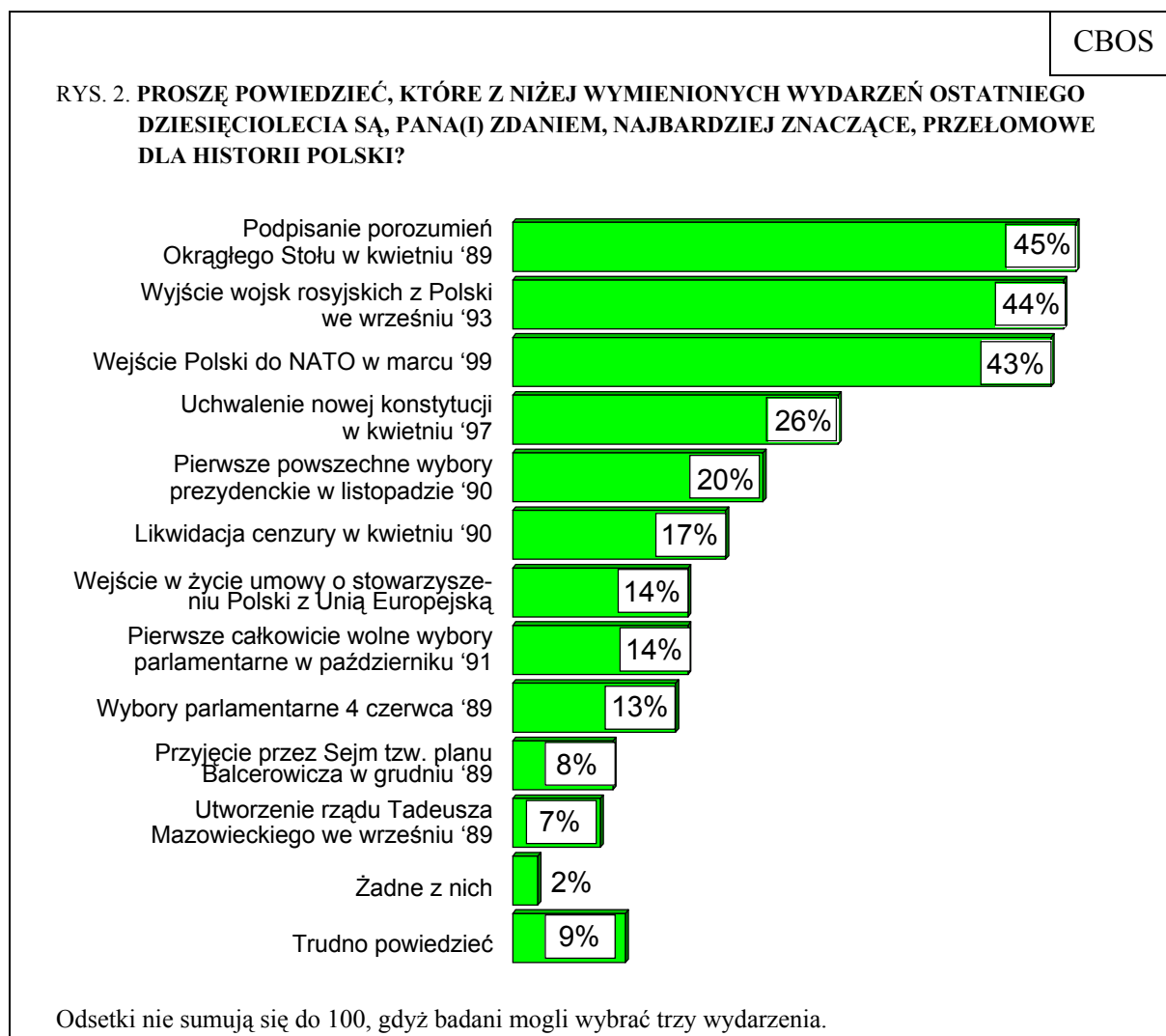
WYDARZENIE DEKADY

Poprosiliśmy też respondentów, aby z przygotowanej przez nas listy wybrali trzy, najbardziej znaczące, ich zdaniem, przełomowe wydarzenia dla historii Polski.

Największą i niemal jednakową liczbę wskazań uzyskały trzy wydarzenia: podpisanie porozumień Okrągłego Stołu, wyjście wojsk rosyjskich z naszego kraju i wstąpienie Polski do

² Zob. tabele aneksowe.

NATO. Co łączy te trzy momenty dziejowe, dlaczego właśnie one są wskazywane najczęściej jako przełomowe? Jedną z możliwych odpowiedzi jest taka, że są to wydarzenia które łączą, a nie dzielą Polaków, niezależnie od orientacji światopoglądowych i barw partyjnych. Wybór ten pokazuje również, że konsensus polityczny w Polsce dotyczy przede wszystkim polityki zagranicznej. Następną w kolejności, choć już znacznie mniejszą liczbę wskazań, uzyskało uchwalenie w kwietniu '97 nowej konstytucji. Było to niewątpliwie doniosłe wydarzenie, wówczas jednak silnie podzieliło Polaków. Tym też zapewne należy tłumaczyć, że nie znalazło się w pierwszej trójce najważniejszych wydarzeń ostatniej dekady. Piątkę najbardziej znaczących momentów dziejowych, wskazywanych przez respondentów, zamykają pierwsze powszechne wybory prezydenckie.

Wybory parlamentarne z 4 czerwca '89, których dziesiątą rocznicę obchodziliśmy na krótko przed realizacją badania, uzyskały stosunkowo niewiele wskazań, mniej niż pierwsze powszechne wybory prezydenckie oraz mniej niż wybory parlamentarne z października '91. Być może wynika to stąd, iż w świadomości części społeczeństwa zatarła się już atmosfera tego wydarzenia, możliwe też, że z dłuższej perspektywy czasowej wybory te są interpretowane nie jako sukces całego narodu, lecz jako zwycięstwo tylko jednej ze stron politycznych. Można przypuszczać, iż dlatego właśnie większą akceptację jako symbol przełomu zyskuje podpisanie porozumień okrągłostołowych niż, bardziej spektakularne, wybory parlamentarne '89. Z drugiej strony część osób może uważać, że było to jedynie połowiczne zwycięstwo, a wybory, w wyniku których ukształtował się Sejm zwany kontraktowym, nie były jeszcze całkowicie wolne i stanowiły zaledwie pierwszy krok w budowie w Polsce systemu demokratycznego.

Najmniej osób uznało za przełomowy moment dla historii Polski utworzenie pierwszego niekomunistycznego rządu Tadeusza Mazowieckiego i przyjęcie przez Sejm „planu Balcerowicza”. Być może wydarzenia te, a szczególnie drugie z nich, kojarzą się badanym przede wszystkim z dolegliwościami i trudnościami pierwszych lat transformacji.

Niezależnie od deklarowanych poglądów politycznych i sympatii partyjnych ankietowanych zgodni są co do doniosłości trzech pierwszych w hierarchii wydarzeń. Najwięcej rozbieżności ocen dotyczy wyborów z 4 czerwca '89 i uchwalenia nowej konstytucji. Pierwsze z tych wydarzeń wyraźnie częściej uznają za przełomowe dla Polski osoby o orientacji prawicowej, zwolennicy AWS i Unii Wolności. Uchwalenie nowej konstytucji stosunkowo częściej zaliczają do momentów najbardziej znaczących osoby identyfikujące się z lewicą oraz sympatycy SLD i PSL. Ponadto potencjalni wyborcy Unii Wolności zdecydowanie częściej niż elektoraty pozostałych ugrupowań politycznych nadają rangę przyjęciu przez Sejm planu Balcerowicza (wymieniło go 31% z nich) oraz powstaniu rządu Tadeusza Mazowieckiego.

Tabela 2

Wydarzenia dziesięciolecia	Potencjalne elektoraty			
	AWS	UW	PSL	SLD
	w procentach			
Podpisanie porozumień Okrągłego Stołu w kwietniu '89	53	61	60	53
Wyjście wojsk rosyjskich z Polski we wrześniu '93	52	37	47	44
Wejście Polski do NATO w marcu '99	48	57	46	45
Uchwalenie nowej konstytucji w kwietniu '97	19	16	28	36
Pierwsze powszechne wybory prezydenckie w listopadzie '90	20	16	22	21
Likwidacja cenzury w kwietniu '90	15	6	8	17
Wejście w życie umowy o stowarzyszeniu Polski z Unią Europejską	16	15	7	13
Pierwsze całkowicie wolne wybory parlamentarne w październiku '91	19	17	14	18
Wybory parlamentarne 4 czerwca '89	23	22	5	12
Przyjęcie przez Sejm tzw. planu Balcerowicza w grudniu '89	9	31	4	5
Utworzenie rządu Tadeusza Mazowieckiego w sierpniu '89	8	18	1	9
Żadne z nich	0	2	3	0
Trudno powiedzieć	4	0	11	2

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Który z polityków, Pana(i) zdaniem, wywarł największy wpływ na polską rzeczywistość ostatniego dziesięciolecia i można by go nazwać "politykiem dziesięciolecia"? Proszę wskazać jedną taką osobę.
1 - Leszek Balcerowicz; 2 - Jacek Kuron; 3 - Aleksander Kwaśniewski; 4 - Tadeusz Mazowiecki;
5 - Lech Wałęsa; 6 - Nie ma takiej osoby; 7 - Inna osoba; 8 - Trudno powiedzieć

	(%)								
	1	2	3	4	5	6	7	8	Liczba osób
Ogółem	7	3	14	3	34	12	9	18	1075
Płeć									
Mężczyźni	5	3	12	3	37	12	13	14	511
Kobiety	8	3	15	3	31	11	8	22	564
Wiek									
18-24 lat	5	6	13	2	34	11	7	22	150
25-34	7	4	11	3	38	13	5	19	193
35-44	8	2	15	5	34	13	10	13	233
45-54	8	3	14	3	37	9	12	14	193
55-64	6	0	17	2	32	10	17	17	141
65 lat i więcej	5	4	12	1	27	13	11	27	165
Miejsce zamieszkania									
Wieś	3	3	14	2	28	14	11	25	392
Miasto do 20 tys.	7	2	16	2	36	6	11	20	128
20 - 100 tys.	6	4	14	4	39	11	10	13	212
101 - 500 tys.	8	0	17	7	35	14	7	12	185
501 tys. i więcej mieszk.	14	6	8	3	38	6	10	14	158
Wykształcenie									
Podstawowe	1	4	12	1	30	14	10	27	298
Zasadnicze zawodowe	3	4	15	2	32	15	10	19	283
Średnie	10	2	16	5	35	7	11	14	387
Wyższe	19	2	7	3	45	12	7	4	101
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	23	1	3	4	41	16	9	2	86
Prac. umysł. niż. szczebla	14	2	14	8	35	8	6	13	117
Pracownicy fiz.- umysł.	9	6	9	4	27	20	11	15	68
Robotnicy wykwalifikowani	4	3	14	1	39	11	11	17	121
Robotnicy niewykwalifik.	2	2	17	0	31	20	9	19	43
Rolnicy	2	0	8	5	13	26	16	30	66
Pracujący na własny rach.	9	0	24	3	48	3	5	9	55
Bierni zawodowo									
Renciści	2	4	13	1	35	13	11	20	130
Emeryci	4	3	17	2	27	10	13	24	191
Uczniowie i studenci	2	0	9	2	51	9	6	19	49
Bezrobotni	5	6	14	4	33	6	8	23	91
Gospodynie domowe i inni	5	3	17	0	39	3	9	24	54
Pracuje w:									
sferze budżetowej	15	2	12	3	44	13	6	6	115
sekt. państw., publicznym	13	3	10	3	35	14	7	15	122
sp. właśc. pryw. i państwa	5	4	14	9	35	9	6	17	91
sekt. pryw. poza rolnict.	9	3	16	1	33	11	13	15	192
prywatnym gosp. rolnym	2	0	11	3	16	24	14	29	64
Dochody na jedną osobę									
Do 275 zł	3	7	11	2	26	19	10	22	187
276 - 399	2	0	21	6	35	6	14	15	120
400 - 549	6	3	16	1	37	11	8	18	215
550 - 799	7	5	16	4	31	8	12	15	173
Powyżej 799 zł	18	1	12	3	43	9	10	5	163
Ocena własnych war. mater.									
Złe	5	6	15	2	29	12	12	19	339
Średnie	5	2	13	3	32	12	10	22	483
Dobre	13	1	12	4	43	10	7	9	253
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	4	0	8	2	57	7	4	18	68
Raz w tygodniu	6	3	14	2	34	10	12	18	547
1-2 razy w miesiącu	4	4	13	7	26	17	8	20	174
Kilka razy w roku	12	4	15	2	31	15	8	14	200
W ogóle nie uczestniczy	5	2	14	3	35	6	8	28	86
Poglądy polityczne									
Lewica	7	3	20	3	24	11	15	17	277
Centrum	9	4	16	4	33	13	9	13	268
Prawica	9	2	8	2	55	5	11	9	270
Trudno powiedzieć	2	4	11	3	22	17	5	35	259

Tabela 2. Proszę powiedzieć, które z niżej wymienionych wydarzeń ostatniego dziesięciolecia są, Pana(i) zdaniem, najbardziej znaczące, przełomowe dla historii Polski. Proszę wskazać nie więcej niż trzy z nich.
 1 - Podpisanie porozumień Okrągłego Stołu w kwietniu '89; 2 - Wybory parlamentarne 4 czerwca '89;
 3 - Utworzenie rządu Tadeusza Mazowieckiego we wrześniu '89; 4 - Przyjęcie przez Sejm tzw. planu Balcerowicza w grudniu '89; 5 - Likwidacja cenzury w kwietniu '90; 6 - Pierwsze powszechne wybory prezydenckie w listopadzie '90; 7 - Pierwsze całkowite wolne wybory parlamentarne w październiku '91; 8 - Wyjście wojsk rosyjskich z Polski we wrześniu '93

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	45	13	7	8	17	20	14	44
Płeć								
Mężczyźni	47	14	7	7	18	18	18	49
Kobiety	42	12	7	8	17	21	11	39
Wiek								
18-24 lat	30	11	3	11	18	24	13	34
25-34	46	9	5	6	20	25	14	43
35-44	52	17	8	9	19	21	19	45
45-54	46	12	9	11	14	21	17	50
55-64	56	15	8	5	19	12	8	55
65 lat i więcej	34	12	10	4	13	13	12	37
Miejsce zamieszkania								
Wieś	39	9	3	2	18	18	13	39
Miasto do 20 tys.	50	10	8	8	18	24	14	51
20 - 100 tys.	42	15	5	7	22	19	14	47
101 - 500 tys.	49	15	15	12	14	18	19	43
501 tys. i więcej mieszk.	51	20	10	18	14	26	12	46
Wykształcenie								
Podstawowe	33	8	4	3	16	17	9	42
Zasadnicze zawodowe	41	9	3	6	18	21	16	49
Średnie	52	15	11	9	20	20	16	43
Wyższe	58	34	11	20	9	25	19	37
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	58	31	10	24	13	19	22	33
Prac. umysł. niż. szczebla	58	12	10	12	18	15	15	43
Pracownicy fiz.-umysł.	37	12	9	6	7	34	15	46
Robotnicy wykwalifikowani	48	16	3	8	25	21	12	53
Robotnicy niewykwalifik.	36	3	5	3	35	20	13	54
Rolnicy	33	6	1	0	19	24	23	45
Pracujący na własny rach.	50	12	15	15	23	24	17	53
Bierni zawodowo								
Renciści	46	10	4	3	12	14	13	42
Emeryci	44	13	11	4	17	14	9	45
Uczniowie i studenci	39	8	6	17	23	21	12	37
Bezrobotni	31	9	8	4	12	27	14	42
Gospodynie domowe i inni	40	14	0	6	15	24	19	32
Pracuje w:								
sferze budżetowej	55	22	11	10	17	19	20	42
sekt. państw., publicznym	49	16	5	15	21	18	10	50
sp. własc. pryw. i państwa	53	13	12	11	11	21	22	41
sekt. pryw. poza rolnict.	45	11	8	10	26	24	13	47
prywatnym gosp. rolnym	36	5	1	0	18	25	24	46
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	32	7	6	2	18	24	11	38
276 - 399	34	7	2	7	17	22	23	45
400 - 549	49	11	6	6	19	19	13	47
550 - 799	51	17	11	6	23	18	15	47
Powyżej 799 zł	53	26	7	16	16	20	18	44
Ocena własnych war. mater.								
Złe	35	10	6	3	16	21	14	45
Średnie	47	11	7	6	18	20	14	44
Dobre	52	20	9	16	17	17	16	43
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	43	16	11	6	6	26	22	37
Raz w tygodniu	48	15	7	7	19	19	13	47
1-2 razy w miesiącu	37	9	8	7	18	22	16	41
Kilka razy w roku	46	11	7	11	18	18	16	41
W ogóle nie uczestniczy	38	10	4	7	15	22	11	42
Poglądy polityczne								
Lewica	50	10	6	10	18	24	19	42
Centrum	47	14	7	6	18	23	11	45
Prawica	52	20	10	10	18	20	21	51
Trudno powiedzieć	28	7	6	5	15	13	7	37

(continued)

Tabela 2 cd. Proszę powiedzieć, które z niżej wymienionych wydarzeń ostatniego dziesięciolecia są, Pana(i) zdaniem, najbardziej znaczące, przełomowe dla historii Polski. Proszę wskazać nie więcej niż trzy z nich. 9 - Wejście w życie umowy o stowarzyszeniu Polski z Unią Europejską w lutym '94; 10 - Uchwalenie nowej konstytucji w kwietniu '97; 11 - Wejście Polski do NATO w marcu '99

	(%)					
	9	10	11	żadne z nich	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	26	43	2	9	1099
Płeć						
Mężczyźni	13	26	43	3	6	521
Kobiety	15	27	43	2	12	578
Wiek						
18-24 lat	25	22	53	2	12	158
25-34	22	32	52	1	3	195
35-44	13	26	46	1	3	234
45-54	8	26	46	4	4	195
55-64	9	29	33	3	9	144
65 lat i więcej	9	23	23	5	26	173
Miejsce zamieszkania						
Wieś	15	28	37	5	15	406
Miasto do 20 tys.	7	30	43	0	5	132
20 - 100 tys.	18	25	47	2	7	214
101 - 500 tys.	13	23	48	1	7	186
501 tys.i więcej mieszk.	14	25	45	0	3	161
Wykształcenie						
Podstawowe	10	27	33	4	21	308
Zasadnicze zawodowe	18	28	47	3	6	291
Średnie	16	26	47	1	4	393
Wyższe	11	22	45	0	1	101
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	11	20	50	0	1	86
Prac.umysł.niż.szczebla	17	31	48	2	1	118
Pracownicy fiz.- umysł.	19	30	58	0	7	72
Robotnicy wykwalifikowani	14	26	53	1	4	121
Robotnicy niewykwalifik.	30	36	27	6	4	44
Rolnicy	3	28	36	4	15	66
Pracujący na własny rach.	19	22	46	0	0	56
Bierni zawodowo						
Renciści	11	28	29	4	18	131
Emeryci	8	24	29	4	18	201
Uczniowie i studenci	21	22	62	0	6	49
Bezrobotni	16	29	53	3	6	95
Gospodynie domowe i inni	19	20	48	4	14	57
Pracuje w:						
sferze budżetowej	9	30	46	1	3	116
sekt. państw.,publicznym	19	25	57	2	0	125
sp. właśc. pryw. i państwa	14	38	44	0	3	93
sekt. pryw. poza rolnict.	22	21	45	0	6	194
prywatnym gosp. rolnym	3	28	34	4	14	64
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	14	27	49	5	12	191
276 - 399	21	32	42	2	8	122
400 - 549	15	30	42	3	7	223
550 - 799	14	24	42	1	6	175
Powyżej 799 zł	12	18	43	1	5	164
Ocena własnych war. mater. źle	13	27	43	5	11	346
Średnie	14	26	42	1	10	493
Dobre	16	25	44	1	4	260
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	11	16	38	1	17	71
Raz w tygodniu	16	26	44	1	7	562
1-2 razy w miesiącu	10	31	37	3	13	175
Kilka razy w roku	13	27	48	4	6	202
W ogóle nie uczestniczy	15	25	39	6	15	90
Poglądy polityczne						
Lewica	13	31	44	3	4	280
Centrum	17	30	48	1	6	275
Prawica	13	22	43	0	3	273
Trudno powiedzieć	13	22	36	5	24	270